

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ПРИКАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин

Кафедра історії Центральної та Східної Європи
і спеціальних галузей історичної науки

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Джерелознавство історії зарубіжних слов'ян

Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Перший бакалаврський рівень

Спеціалізація

Спеціальність 032 Історія та археологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Затверджено на
засіданні кафедри
Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Опис дисципліни
3. Структура курсу
4. Система оцінювання курсу
5. Оцінювання відповідно до графіку навчального процесу
6. Ресурсне забезпечення
7. Контактна інформація
8. Політика навчальної дисципліни

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Джерелознавство історії зарубіжних слов'ян
Освітня програма	«Історія та археологія» Перший бакалаврський рівень
Спеціалізація (за наявності)	
Спеціальність	Спеціальність 032 Історія та археологія
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Освітній рівень	бакалавр
Статус дисципліни	вибіркова дисципліна
Курс / семестр	3/5
Розподіл за видами занять та годинами навчання (якщо передбачені інші види, додати)	Лекції – 24 год. Практичні заняття – 36 год. Самостійна робота – 120 год.
Мова викладання	українська
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/

2. Опис дисципліни

Мета та цілі дисципліни

Мета дисципліни «Джерелознавство історії зарубіжних слов'ян» полягає в тому, щоб поглибити історичні знання студентів з історії слов'янських народів. Викладання цього курсу сприятиме формуванню основних професійних навиків і вмінню працювати з різними історичними джерелами.

Мета спецкурсу полягає в тому, щоб дати студентам знання з теорії і методології джерелознавства, практичні навички роботи з історичними джерелами, інформацію про існуючі письмові джерела.

Завдання навчальної дисципліни полягають у:

знати

основні принципи і методи пошуку та роботи з історичними джерелами;
роль і місце історичного джерела у трактуванні вчених різних історичних епох;
особливості роботи з джерелами в цілому і з джерелами з історії слов'янських народів зокрема;

назви, час, місце створення основних історичних джерел про минуле слов'янських народів від епохи раннього середньовіччя до сьогодення, їхню національну приналежність, основні редакції, списки, та їх особливості;
відповідну історичну та біографістичну термінологію.

вміти

аналізувати історичні джерела;
брати участь у дискусіях на суспільно-історичні теми;
формувати сучасну історико-політичну культуру, свою громадську позицію щодо оцінок різних історичних джерел, аналізувати їхні характеристики;
користуватися категорійно-понятійним апаратом джерелознавства, історичними джерелами та довідниковими матеріалами з історії слов'янських країн;
використовувати здобуті знання під час науково-дослідної роботи, написання самостійних наукових досліджень – рефератів, курсових, бакалаврських, дипломних, магістерських робіт тощо.

Компетентності

СК 1. Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.

СК 2. Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.

СК 3. Усвідомлення соціальних функцій історика, розуміння можливості використання історії для досягнення політичних цілей, в тому числі наслідків зловживання історією.

СК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

СК 5. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.)

Програмні результати навчання

ПРН-2 Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН-3 Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН-4 Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН-5 Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

2. Структура дисципліни

№ з/п	Тема	Результати навчання	Завдання
1	Тема 1. Предмет і завдання навчального курсу “Джерелознавство історії зарубіжних слов’ян	<ul style="list-style-type: none">• Ознайомитися з категоріально-понятійним апаратом досліджуваного періоду;• Визначити предмет і завдання навчального курсу;• Окреслити структуру курсу	<ul style="list-style-type: none">• Тести, • Контрольні запитання,• Кейси,• Завдання для індивідуальної роботи,• Завдання для самостійної роботи
2.	Тема 2. Джерела античності та доби раннього середньовіччя про походження та розселення слов’ян	<ul style="list-style-type: none">• Ознайомитися з працями античних і середньовічних авторів;• Охарактеризувати зміст історичних джерел;• Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій;• Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел;• Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях.	<ul style="list-style-type: none">• Тести, • Контрольні запитання,• Кейси,• Завдання для індивідуальної роботи,• Завдання для самостійної роботи

3.	Тема 3. Арабські джерела	<ul style="list-style-type: none"> • Ознайомитися з працями арабських істориків та мандрівників; • Охарактеризувати зміст історичних джерел; • Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; • Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, • Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи
4	Тема 4. Літописи як основні джерела з історії Русі-України	<ul style="list-style-type: none"> • З'ясувати особливості історичного розвитку Русі-України VIII – XIV ст. ; • Ознайомитися з категоріально-понятійним апаратом при аналізі літописних джерел • Охарактеризувати зміст і структуру літописів; • Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; • Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, • Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи
5	Тема 5. Законодавчі джерела з історії Русі.	<ul style="list-style-type: none"> • З'ясувати обставини виникнення законодавчих пам'яток і їх практичне застосування; • Охарактеризувати зміст законодавчих джерел; • Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи

6	Тема 6. Джерела московської публіцистики як історичне джерело	<ul style="list-style-type: none"> • З'ясувати обставини виникнення пам'яток публіцистики і їх практичне значення для формування московського самодержавства та імперської ідеї; • Охарактеризувати зміст публіцистичних джерел; • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; • Отримати практичні навички застосування історичних в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, • Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи
7.	Тема 7. Акти Великого Князівства Литовського як джерела з історії Білорусії	<ul style="list-style-type: none"> • З'ясувати особливості історичного розвитку Великого князівства Литовського у XIV - XVI ст.; • Ознайомитися з категоріально-понятійним апаратом при аналізі джерел • Охарактеризувати зміст і структуру історичних джерел; • Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; • Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, • Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи
8.	Тема 8. Джерела з історії Польщі IX – XVIII ст.	<ul style="list-style-type: none"> • Розкрити особливості зародження писемності в польських землях; • Охарактеризувати зміст і структуру наративних історичних джерел X- XVIII ст.; • Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; • Охарактеризувати документальні джерела з історії польських земель. • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, • Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи

		<ul style="list-style-type: none"> Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	
9.	Тема 9. Джерела з історії чеських і словацьких земель X – XVIII ст.	<ul style="list-style-type: none"> Визначити зміст і значення чеських хронік X-XIV ст.; Охарактеризувати зміст і структуру наративних історичних джерел XV- XVIII ст.; Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; Охарактеризувати документальні джерела з історії чеських земель. Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> Тести, Контрольні запитання, Кейси, Завдання для індивідуальної роботи, Завдання для самостійної роботи
10.	Тема 10. Джерела з історії Болгарії VIII – XV ст.	<ul style="list-style-type: none"> Визначити зміст і значення болгарських хронік IX-XIV ст.; Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; Охарактеризувати документальні джерела з історії болгарських земель. Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> Тести, Контрольні запитання, Кейси, Завдання для індивідуальної роботи, Завдання для самостійної роботи

11.	Тема 11. Джерела з історії Сербії X – XVIII ст.	<ul style="list-style-type: none"> • Охарактеризувати зміст і структуру наративних історичних джерел X- XIV ст.; • Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; • Охарактеризувати документальні джерела з історії сербських земель. • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; • Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, • Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи
12.	Тема 12. Джерела з історії Хорватії і Словенії XII – XVIII ст.	<ul style="list-style-type: none"> • Охарактеризувати зміст і структуру наративних історичних джерел XI- XVIII ст.; • Визначити ступінь достовірності історичних фактів і подій; • Охарактеризувати документальні джерела з історії хорватських земель. • Застосувати критичний підхід до аналізу історичних джерел; • Отримати практичні навички застосування історичних джерел в наукових дослідженнях. 	<ul style="list-style-type: none"> • Тести, • Контрольні запитання, • Кейси, • Завдання для індивідуальної роботи, • Завдання для самостійної роботи

3. Система оцінювання курсу

Шкала перерахування оцінок

Оцінка в балах	Оцінка за іспит	Оцінка в національній шкалі	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за залік	
90-100	відмінно	5	A	зараховано	
81-89	добре	4	B		
71-80			C		
61-70	задовільно	3	D		
51-60			E		
25-50 (50-100)	Допускається до здачі іспиту (виставляється залік)				
0-25 (0-50) (за роботу в семестрі)	незадовільно (оцінка автоматично виставляється у відомість)	2	FX	Не зараховано	
Сума балів по талону № 1, 2 0-50	незадовільно	2	FX		
Сума балів по талону № 3 0-50	незадовільно	2	F		
Загальна система оцінювання курсу	Розрахунок максимальної підсумкової оцінки з навчальної дисципліни здійснюється згідно кредитно-модульної системи. Максимальна кількість балів, яку можуть одержати студенти під час виконання різних видів робіт становить до заліку:				
	Поточний контроль	Контрольна роботи	Колоквіум	Самостійна робота	Всього
	35 балів	30 балів	20 балів	15 балів	100 балів

Семінарські заняття (поточний контроль)	<p>Оцінювання знань студентів на семінарських заняттях проводиться за 5-ти бальною шкалою. На занятті пропонується якісне оцінювання знань студентів шляхом виставлення балів від “1” до “5”. Позначення “0” виставляється студентові за відмову від відповіді на занятті через невідповідність, або через відсутність на занятті без поважної причини, що впливатиме на його підсумкову рейтингову оцінку в кінці семестру. Підсумкова кількість балів за роботу студента на семінарських заняттях визначається як середнє арифметичне помножене на коефіцієнт. Середнє арифметичне визначається як сума набраних студентом балів поділена на кількість занять, в яких він брав участь і був оцінений. При цьому відсутність студента на занятті без поважної причини враховується при вирахуванні середнього арифметичного. Кожен студент зобов’язаний взяти активну участь не менше як на одній третині семінарських занять, проведених у групі впродовж семестру.</p> <p>Пропущене з поважних причин заняття студент може “відпрацювати” у формі, визначеній викладачем та кафедрою. При цьому виставлення оцінки не передбачається, але це відпрацьоване заняття не впливатиме на середній арифметичний бал студента. Як правило “відпрацювання” проходить у вигляді написання і захисту реферату на визначену викладачем тему (вимоги до додаткової</p>
---	---

	реферативної роботи встановлюються викладачем та кафедрою окремо).	
Вимоги до контрольної роботи	<p>Написання контрольної роботи є обов’язковим для виставлення підсумкової оцінки при заліку. У випадку, якщо студент з якихось причин не написав контрольної роботи, він вважається таким, що не виконав усіх видів робіт, що передбачаються навчальним планом на семестр з даної дисципліни. Такий студент має змогу скласти екзамен за талоном № 2, але для цього він повинен виконати передбачене кафедрою завдання.</p> <p>Контрольна робота передбачає формулювання 5 завдань: 2 теоретичних, 1 практичного (на знання історичних джерел), 1 знання термінів та 1 на знання хронології.</p> <p>Критерії оцінювання завдань на контрольній роботі (наведено максимальну кількість балів, яку можна здобути за відповідь на кожне завдання):</p>	
	Завдання	Кількість балів
	1 теоретичне	10 балів
	2 теоретичне	10 балів
	3 практичне	5 балів
	4 знання термінів	3 бали
	5 знання хронології	2 бали
Колоквіум	<p>Оцінювання рівня засвоєння цілого блоку питань, що виноситься на самостійне вивчення студентів відбувається у вигляді усного колоквіуму. Перелік питань додається.</p> <p>Критерії оцінювання колоквіуму (оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів)</p>	
	Критерії	Бали

	глибока, розгорнута відповідь зі знанням джерел та історіографії	16-20 балів
	правильна стисла відповідь	12-15 балів
	поверхова відповідь	8-11 балів
	поверхова відповідь з наявністю окремих помилок	4-7 балів
	розкриття окремого аспекту питання	1-3 бали
	неправильна відповідь або її відсутність	0 балів
Самостійна робота	<p>Самостійна робота студента є основним видом засвоєння навчального матеріалу у вільний від аудиторних занять час.</p> <p>Метою самостійної роботи є вироблення студентами навичок і вміння працювати з літературою, віднаходити головні, стержневі аспекти проблем, що потребують твердого засвоєння, здатності визначити свою позицію щодо дискусійних ідей чи концепцій і аргументовано її обґрунтувати.</p> <p>Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем, написання рефератів, підготовка реферативних матеріалів з наукових публікацій по важливих проблемах даної навчальної дисципліни.</p> <p>Перевірка рівня засвоєння матеріалу самостійно опрацьованих тем чи окремих розділів здійснюється у вигляді та написання реферату. Критерії оцінювання реферату (оцінюється в діапазоні від 0 до 15</p>	
	<u>(10) балів</u>	
	Критерії	6 семестр
	● глибоке розкриття проблеми, з відображенням авторської позиції	- 12-15 балів
	● обґрунтоване розкриття проблеми	- 9-11 балів
	● тема розкрита неповно	- 6-8 балів
	● реферат суто компілятивного рівня	- 3-5 балів
	● розкритий лише окремий аспект	- 1-2 бали
	● реферат не зарахований	- 0 балів

6. Ресурсне забезпечення

Матеріально-технічне забезпечення	Мультимедіа (відеофайли, рисунки, схеми)
-----------------------------------	--

Література:

- Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян (Давня доба, Середньовіччя) Навч. посібник / упорядник В. І. Яровий та ін. К., 2011. 416 с.
- Дейвіс Норман. Боже ігрище. Історія Польщі. К. 2008. 1079 с.
- Зашкільняк Л. О., Крикун М. Г. Історія Польщі: Від найдавніших часів до наших днів. Львів, 2002.
- Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до ХХ ст.) / За ред. В. І. Ярового. К., 2001.
- Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Л. Зашкільняка. Львів, 2001. 660 с.
- Калакура Я. С. та ін. Історичне джерелознавство. К., 2002.
- Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Львів, 1998.
- Толочко П. Л. Літописи Київської Русі. К., 1994.
- Чорний В. Історія Болгарії. – Львів, 2007.

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://d-learn.pnu.edu.ua/>

7. Контактна інформація

Кафедра	Кафедра кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57, Гуманітарний корпус, каб. 604. Тел.: +80342 59-61-46 Email: kis@pnu.edu.ua Ст. лаборант кафедри: Дідик Олександра Дмитрівна
Викладач	Кобильник Роман Васильович, старший викладач кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника
Контактна інформація викладача	+380676087380 Roman.kobylnyk@pnu.edu.ua

8. Політика навчальної дисципліни

Академічна доброчесність	Дотримання академічної доброчесності засновується на ряді положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів вищої освіти та викладачів університету. Ознайомитися з даними положеннями та документами можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/
Пропуски занять (відпрацювання)	Можливість і порядок відпрацювання пропущених здобувачем освіти занять регламентується Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів освіти ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.).
Виконання завдання пізніше встановленого терміну	У разі виконання завдання здобувачем освіти пізніше встановленого терміну, без попереднього узгодження ситуації з викладачем, оцінка за завдання – «незадовільно», відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.).
Невідповідна поведінка під час заняття	Невідповідна поведінка під час заняття регламентується рядом положень про академічну доброчесність та може призвести до відрахування здобувача вищої освіти «за порушення навчальної дисципліни і правил внутрішнього розпорядку вищого закладу освіти», відповідно до Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти» (затверджене наказом Міністерства України № 245 від 15.07.1996 р.).
Додаткові бали	Студент має змогу також отримати додаткові бали, пройшовши навчальний курс у вигляді неформальної освіти з отриманням сертифікату в межах тематики дисципліни впродовж навчального семестру; взявши участь у науковому, освітньому чи прикладному проєкті, конференції, круглому столі, інших видах наукової активності, які відповідають профілю дисципліни; опублікувавши наукову працю, яка відповідає профілю дисципліни. Відповідно до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності студентів ДВНЗ «Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника» (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019р.; із внесеними змінами наказом № 212 від 06.04.2021 р.). відповідні студенти можуть отримати додаткові бали на підставі рішень кафедр міжнародних відносин.

Неформальна освіта	Можливість зарахування результатів неформальної освіти регламентується <u>Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника (Редакція 3)</u> (введено в дію наказом ректора № 672 від 24.11.2022 р.).
--------------------	--

**Викладач,
Старший викладач**

Кобильник Р. В.